

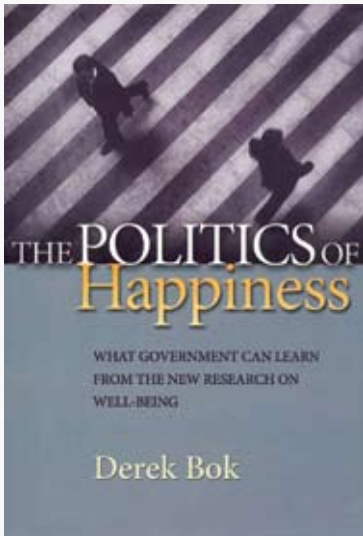
Taloustieteessä on viime vuosina noussut entistä näkyvämmiin esiin tutkimuksen haara, jossa tutkitaan varallisuuden, tulojen ja tuottavuuden maksimoinnin sijaan onnellisuuden maksimointia. Ei ole itsestään selvää, että tämä tutkimushaara on nimenomaan taloustieteen kauraa: keskustelussa nojaututaan paljon myös psykologian tuottamaan tietoon. Viime vuonna myös Ranskan aloitteesta laadittu johtavien ekonomistien ryhmän raportti ehdotti bruttokansatuotetta parempia mittareita kansakuntien hyvinvoinnin mittaamiseen.

Yhä kasvavassa määrin siis tunnustetaan se, että hyvinvointi on moniulotteinen asia. Aiheesta laaditut kirjat (jotka ovat aikaisemmin julkaisseet myös mm. Richard Layard ja Bruno Frey) ovat kiehtovia myös siksi, että niissä pureudutaan sellaisiin elämänalueisiin, jota useinkaan eivät paperinmakuisen taloustieteen kirjallisuuden piiriin kuulu.

Harvardin yliopiston entinen presidentti Derek Bok, joka on taustaltaan lakimies ja koulutuksen asiantuntija, siirtää teorian ja tutkimuksen käytäntöön. Hän keskittyy kirjassaan tarkastelemaan sitä, millaisella politiikalla kansakunnalle voitaisiin taata korkein mahdollinen onnellisuus. Päämäärä onkin oivallinen: kuka voisikaan väittää, ettei kansalaisten onnellisuuden pitäisi olla päätöksentekijöiden sydämen asia? Suosituksissaan hän tukeutuu edellä mainitun onnellisuuden tutkimuksen tuloksiin.

Bok käsittelee keskeisimpiä aiemman tutkimuksen osoittamia onnellisuuden lähteitä. Vanhastaan tiedetään (joskin yksityiskohdista kiistellään edelleen), että kansantulon suhde onnellisuuteen ei ole niin suoraviivainen kuin helposti voisi olettaa. Potkut ja muut elämän kriisit vähentävät onnellisuutta, terveys taas liittyy korkeampaan onnellisuuteen, samaten kuin läheiset ja lämpimät ihmissuhteet sekä osallistuminen merkitykselliseen yhteisölliseen toimintaan. Elämän tarkoitus ja elämisen kokeminen merkitykselliseksi lisäävät onnellisuutta. Instituutioilla on merkitystä siinä mielessä, että hyvin toimiva demokratia ja yhteisön turvallisuus liittyvät selkeästi ihmisten kokemaan tyytyväisyyteen elämäänsä. Kaikkiin näihin panostamalla voidaan siis vaikuttaa yleiseen onnellisuuteen.

Bokin politiikkasuositukset keskittyvät pääosin vain Yhdysvaltojen tilanteeseen. Osa niistä on periaatteiltaan universaaleja ja järkeenkäypiäkin: onnellisuutta rapauttavien terveys- ja mielenterveysongelmien tehokas hoito, elämän riskien parempi hallinta tukiverkoin sekä oikeudenmukaisuuden ja aidon tasa-arvon edistäminen.

Derek Bok:

The Politics of Happiness. What Government Can Learn from the New Research on Well-Being?

Princeton, NJ: Princeton University Press, 2010, 272 s.

Mari Kangasniemi
Vanhempi tutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
mari.kangasniemi@labour.fi

Monet ideat ovat kuitenkin joiltakin osin kovin vieraan kuuloisia pohjoiseurooppalaiselle yhteiskunnalle, kuten esimerkiksi teinivanhempien ja pienituloisten yksinhuoltajaäitien kannustaminen avioliittoon. Vaikka avioliiton tilastolliset vaikutukset onnellisuuteen ja lasten hyvinvointiin heijastaisivatkin joiltain osin aitoa syy-seuraussuhdetta, tuntuu oudolta olettaa, kuten Bok tekee, että sama positiivinen vaikutus pätsi välttämättä *kaikkiin* avioliittoihin. Jos ainoa asia, joka saa kallistumaan suhteen virallistamisen kannalle, on käytettävissä olevan tulon määrä, tuntuu hieman kaukaa haetulta olettaa, että tällainen avioliitto oleellisesti lisäisi asianosaisten ja perheiden hyvinvointia verrattuna virallistamattomaan suhteeseen, paitsi ehkä suurempien tulojen muodossa. Eritoten tämä kuulostaa melko oudolta suositukselta, kun teiniraskauksia vähentäviin toimiin kiinnitetään suhteessa paljon niukemmin huomiota.

Sekä Bokin että onnellisuuden taloustieteen harjoittajien johtopäätös on, että ihmiset eivät aina kykene itse tekemään niitä päätöksiä, jotka heille pitkällä aikavälillä olisivat parhaita. Oikeiden arvojen

omaksuminen rikkauksien keräämiseen tähtäävän oravanpyörän sijaan on vaikeaa itse kullekin. Television katsominen on helppo tapa kuluttaa työltä jäävää vapaa-aikaa, vaikka onnellisuuden kannalta olisi parempi osallistua yhdistystoimintaan, viettää laatu-aikaa läheisten kanssa tai harrastaa liikuntaa. Eräs ratkaisu tähän on ilmeinen, mutta samanaikaisesti käytännössä hyvin vaikea toteuttaa: ihmiset pitää opettaa ajattelemaan oikein.

Bok laajentaa tätä ideaa mm. poliitikkojen toiminnan arvioitiin: hänen mukaansa kansalaisilla on Yhdysvalloissa aivan epärealistisen negatiivinen ja kyyninen kuva poliitikkojen toiminnasta, mikä osaltaan lisää tyytymättömyyttä maan hallituksen ja johtavien instituutioiden puuhiin. Bokin mukaan kuitenkin kyse on osaltaan vain vääristyneistä havainnoista: opettamalla ihmisille, kuinka vaikeaa päätöksenteko keskushallinnon tasolla on, voidaan lisätä luottamusta siihen, että keskusvallan interventiot voivat olla myös hyödyllisiä.

Opetettavaan oikeaan ajatteluun kuuluu myös arvojen ja filosofian opetus sekä hyvinvointia lisäävien työn ulkopuolisten

mielenkiinnon kohteiden edistäminen. Hieman elitistiseltä tuntuu, että Bok keskittyy niin paljon siihen, miten *korkeakouluihin* voitaisiin tuoda lisää onnellisuutta lisääviä ja edellä mainittua kansalaisaktiivisuutta ja luottoa hallitukseen lisääviä kursseja. Peruskoulutuskin mainitaan lyhyesti, mutta lopputoteamus on, ettei ole realistista olettaa peruskoulujen opettajat kyvykkäiksi opettamaan onnellisuutta.

Itse asiassa Bokin mukaan liiallinen itsetunnon kohottaminen voi jopa saada kyvyiltään vaatimattomimmat luulemaan itsestään liikoja. Kaiken järjen mukaan onnellisuuden pitäisi olla kaikkien oikeus, ja hyödyllisten elämäntapojen omaksuminen lienee sen todennäköisempää, mitä aikaisemmin niiden opettaminen aloitetaan, sikäli kun niitä voidaan tarkoituksellisin koulutusohjelmien kovin helposti muuttaa.

Bok raportoi onnellisuustutkimuksen tuloksia kohtalaisen kiinnostavasti, mutta kirjan anti politiikkaideoiden osalta jää kuitenkin varsin laihaksi, eritoten eurooppalaisesta näkökulmasta. Yleiseksi vaikutelmaksi kirjasta jää myös äärimäinen holhoavuus ja elitistisyys. ■